

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**ČESKOSLOVENSKÁ SAMOSTATNÁ OBRNĚNÁ
BRIGÁDA VE FRANCII V KONTEXTU
SPOJENECKÉHO TAŽENÍ**

Lukáš Hrdina

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

**ČESKOSLOVENSKÁ SAMOSTATNÁ OBRNĚNÁ
BRIGÁDA VE FRANCII V KONTEXTU
SPOJENECKÉHO TAŽENÍ**

Lukáš Hrdina

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval PhDr. Romanu Kodetovi, Ph.D. za jeho ochotu, trpělivost a především jeho cenné a odborné rady při vedení mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	6
Vznik Československé samostatné obrněné brigády.	9
Vznik a organizace Československé samostatné obrněné brigády.....	9
Cvičné vybavení a život vojáků v Británii.	12
Bojové nasazení jednotky	18
Přesun na kontinent a činnost před obklíčením Dunkerque	18
Strategická situace v oblasti Dunkerque.....	22
Útok z 28. října	24
Útok z 5. listopadu 1944	27
Průběh hlídek, průzkumu a zimní boje v oblasti.....	29
Duben 1945 a kapitulace německé posádky v květnu, konečný výčet ztrát.....	32
Návrat na území předválečného Československa v roce 1945	35
Kombinovaný oddíl a jeho nasazení při osvobození území předválečného Československa.....	35
Přesun brigády od Dunkerque na území předválečného Československa	38
Přetvoření jednotky a její zánik.....	40
Zdroje	43
Prameny	43
Literatura.....	43
Resumé.....	46

Úvod

Československá samostatná obrněná brigáda byla nejdůležitější pozemní československou jednotkou na Západě v průběhu 2. světové války. Téma jsem si vybral proto, že tato otázka nemá jednoznačnou odpověď a je třeba nalézt všechny faktory ovlivňující toto rozhodnutí spojeneckých sil nenasadit brigádu na hlavní linii fronty. Vzhledem k tomu jsem se ve své práci snažil téma analyzovat jak za pomoci knih, které se zabývaly výzbrojí a výstrojí, tak i pamětí vojáků, kteří v této jednotce v průběhu její existence za 2. světové války sloužili. Velkým problémem, byl nezáměr předrevolučních historiků, se o toto téma více zajímat.

Z důvodu lepšího pochopení této problematiky, jsem se rozhodl popsat dějiny této jednotky od jejího vzniku 1. září 1943 přes její vylodění ve Francii a přebrání obklíčení města a bojové akce během obléhání až do jejího rozpuštění v červnu 1945. K dosažení tohoto cíle využívám, mimo knih pamětníků a literatury zaměřené přímo na téma, i novinových článků, které by pomohly přiblížit se vojákům nasazeným v bitvách, jejich pocitům, případně i strachu před budoucností a popisů, jak trávili nečetné volné chvíle mezi civilisty. Toto však bylo komplikováno tím, že novináři nikdy nezvládnou dokonale vykreslit, jak konkrétní voják cítil danou situaci.

Práci lze rozdělit na tři tematické celky. První se zabývá výcvikem a formováním jednotky ve Velké Británii a také vykresluje vztahy vojáků s civilisty v zázemí, mimo to také zachycuje problémy, které nastaly vzhledem k různorodosti národnostního složení jednotky a snahu velení je vyřešit k oboustranné spokojenosti. Následující část analyzuje bojové nasazení a nejdůležitější bojové operace u Dunkerque, mezi něž patří útoky z 28. října a 5. listopadu 1944, které jasně ukázaly, že město nebylo možné dobýt a bylo třeba na nepřítele působit propagandou tak dlouho, dokud se nevzdal.

Vedle bojových akcí se práce také zabývá německou kapitulací a vyčíslením ztrát na životech na obou stranách. Přičemž nejzajímavější poznatek je ten, že Němci měli velkou početní převahu, ale nedokázali ji využít během vhodných okamžiků, jako byla Ardenská ofensiva nebo doba, kdy jednotka přebírala sektor od Britů. Poslední významná část práce se zabývá návratem vojáků na území bývalého Československa v roce 1945. Popisuje a sleduje cestu Kombinovaného oddílu a jeho působení v západních Čechách, které se dotýkalo i civilního obyvatelstva v bývalém

Československu, ať už co se týče reakcí na příchod vojáků ze západu, kteří byli v Sudetech přijímáni s velkým strachem a oproti tomu v oblastech s českým obyvatelstvem s velkou radostí, naproti tomu německá část obyvatelstva byla jejich příchodem značně deprimována. Mimo pocitů civilistů je v této části práce také zachyceno, jak vojáci pomáhali obnovit československý stát.

Ve svoji práci jsem se také snažil analyzovat i politické snahy československé reprezentace ve Velké Británii. Jejím hlavním cílem bylo navázat na demokratické principy předválečné Československé republiky. V opozici vůči této snaze se projevovali komunisté v řadách vojáků jednotky, kteří až do svého přesunu do SSSR neustále rozšiřovali svoji stranickou propagandu. Velkým politickým krokem bylo vyjednání přesunu Kombinovaného oddílu na území bývalé Československé republiky. Významným politickým cílem Londýnské vlády bylo také udržovat morálku vojáků na vysoké úrovni, protože pouze tak mohla být brigáda do budoucna oporou demokratických politiků, kteří by, stejně jako Klement Gottwald působící v Sovětském svazu, spoléhali na podporu příslušníků, kteří působili v československých jednotkách.

Otázka, proč nebyla brigáda jako celek nasazena při přímém osvobození vlasti, byla po roce 1989 často rozebírána historiky. Pokud bylo toto téma před rokem 1989 rozebíráno, jednalo se o práci do jisté míry zatíženou komunistickou propagandou. Nezáměr o tuto problematiku byl před revolucí dán mimo jiné tím, že příslušníci Československé samostatné brigády byli buď perzekuováni, nebo v emigraci a tak nebylo možné pro tehdejší historiografii využít je jako zdroj informací. Proto jsem byl při psaní odkázán, ve snaze pochopit očekávání a celkovou atmosféru mezi vojáky, na literaturu, která byla napsána sice jako paměti přímých účastníků, nicméně není možné určit, na kolik čas, jenž uplynul od konce války, ovlivnil to, jak vojáci vnímali sami sebe v rámci československých sil na západní frontě. Hlavní překážkou, v pochopení problému, bylo především různorodé národnostní složení jednotky a různé politické a vojenské cíle. V jednotce měli od jejího založení velkou podporu komunisté, kteří byli později přeřazeni k československým jednotkám bojujícím v Sovětském svazu. Jejich politické názory, které často komplikovaly výcvik a činnost jednotky, byly jedním z problémů. Vedle toho v jednotce existoval i antisemitismus, který se ale podařilo zvládnout už během výcviku. Posledním hlavním problémem, který komplikoval pochopení jednotky jako celku, byla nedůvěra k vojákům německého původu.

Největší množství informací jsem čerpal z knihy Václava Fencla *Československá armáda ve Velké Británii. 1., 1. Československá smíšená brigáda (1940–1941), Československá samostatná brigáda (1941–1943), Československá samostatná obrněná brigáda (1943–1945)*. Tato kniha mi dala mimořádnou možnost nahlédnout do systému výcviku a bojových akcí a tím mi výrazně pomohla při přípravě mojí práce, zejména v otázce rozdělení částí zabývajících se výcvikem a přesunem jednotky do Francie.

K popisu výzbroje a výstroje jsem využil literaturu, zabývající se právě touto problematikou. Pokud se týká tankových sil, nejvíce mi pomohla kniha Ivana Procházky *Tanky: Československá samostatná obrněná brigáda: 1943–1945*, která dává možnost nahlédnout do technických parametrů tanků, které měla brigáda k dispozici. Po přesném zjištění parametrů a výzbroje těchto vozidel jsem zjistil, že měly výrazné nedostatky oproti svým německým protějškům, které měly modernější konstrukci a výzbroj.

Pro porovnání britských pěchotních zbraní s jejich německými protějšky, jsem použil dvě starší práce Alexandra Borisoviče Žuka, *Revolvery a pistole a Pušky a samopaly*. Tyto knihy mi pomohly zjistit, že situace na bojišti byla, co se týče výzbroje, velice vyrovnaná a jen díky tankům, které odrážely útoky pěchoty Wehrmachtu, se podařilo udržet Němce v obklíčení.

K zhodnocení činností jednotky v Evropě mi nejvíce pomohla kniha Ivana Procházky *Dunkerque: válečný deník Československé samostatné obrněné brigády (říjen 1944 - květen 1945)*. Tato práce dokonale popisuje pohyb a nasazení vojáků během každého dne, což mi umožnilo v lepší míře pochopit problematiku dvou hlavních útoků na německé pozice, které se odehrály na podzim 1944. Celkovou atmosféru bojů na západní frontě jsem čerpal z práce Jindřicha Marka *Příběhy starých battledressů: zapomenuté příběhy o statečnosti českých vojáků*.

V závěrečné části práce jsem se zabýval popisem přesunu Kombinovaného oddílu. Nejvíce poznatků jsem získal z knihy *Muži Pplk. Sítka* od Karla Fouda. Tato práce mi dala možnost v plném rozsahu vyhledat důvody, proč vojáci kombinovaného oddílu nepomohli civilistům během Pražského povstání. Navíc toto dílo skvěle, ve spolupráci s některými knihami pamětníků, vykresluje pocity Čechoslováků, právě se navrátilých do vlasti přes zničené Německo.

Vznik Československé samostatné obrněné brigády.

Vznik a organizace Československé samostatné obrněné brigády.

Dne 1. září 1943 vznikla Československá samostatná obrněná brigáda z původní Československé samostatné brigády.¹ Ještě před jejím přetvořením se z jejích řad 1. ledna 1944 oddělilo samostatné těleso, jehož úkolem bylo především doplňovat stav jednotky. K navyšování početních stavů brigády sloužil výcvik čerstvě odvedených československých exulantů schopných vojenské služby, většinou se jednalo o muže bez větší vojenské zkušenosti. Dobrovolníci se hlásili k brigádě stále, takže bylo možno udržovat stav mužstva na přijatelném počtu vojáků, což bylo umožněno také příjezdem československých vojáků z Palestiny. Tito vojáci byli po přesunu do Velké Británie z původního 11. pěšího praporu „východního“² převeleni k Československé samostatné brigádě, kde vytvořili jeden z praporů této brigády. Díky tomu mohl být doplněn nedostatečný početní stav československých vojáků, kteří byli již ve Velké Británii dislokováni. Brigáda se však skládala z větší části z vojáků nemajících bojovou zkušenost a jejich jedinou aktivní vojenskou činnost v Anglii představovaly různé výcvikové kurzy a hlídková činnost na pobřeží. Tato skupina československých sil byla původně určena jen na ochranu anglického pobřeží v případě německé invaze na Britské ostrovy. Díky této skutečnosti představoval příchod vojáků s bojovou zkušeností obrovský přínos pro nově vzniklou jednotku, která se stala skutečnou a použitelnou vojenskou silou.

Velitelem brigády se stal brigádní generál Alois Liška: „*Zástupcem A. Lišky, který byl po jmenování velitelem také povýšen na brigádního generála, se stal plukovník dělostřelectva Karel Václav Klapálek.*“³ I přes neustálé doplňování sil dobrovolníky, mezi nimiž byli i příslušníci německého Africa Korpsu, „*kteří byli zajati*

¹ Působila na území Velké Británie od roku 1941.

² SVOBODA, Zbyšek. *Naši vojáci v zahraničí*. 1. vyd. Praha. Generální štáb Armády České republiky, 1994. s. 21.

³ FENCL, Václav. *Československá armáda ve Velké Británii. 1., 1. Československá smíšená brigáda (1940–1941), Československá samostatná brigáda (1941–1943), Československá samostatná obrněná brigáda (1943–1945)*. 1. vyd. Praha. MV & H, 2003. s. 10.

v severní Africe a část jich byla z Těšínska,⁴“ se nepodařilo, ani před nasazením brigády do boje, doplnit počty na plný bojový stav. „V srpnu 1944 měla 1. čs. obrněná brigáda 4259 příslušníků, tedy asi o 300 méně než vyžadoval plný bojový stav.“⁵

„Československá samostatná obrněná brigáda byla stavěna podle tabulek počtů britské brigády, doplněné přiměřeným počtem divizních bojových a týlových jednotek.“⁶ Brigáda měla po přesunu do střední Anglie k dispozici dva tankové prapory, z nichž každý se dělil na tři tankové roty a takzvané lehké dílny. Součástí brigády představoval i motorizovaný prapor pěchoty se čtyřmi rotami a podobně jako tankové prapory byl i on doplněn lehkou dílnou. Dalšími částmi brigády byly motorizovaný předzvědný oddíl, „oddíl kanonů proti útočné vozbě“⁷, protiletadlová baterie se šesti 40 mm kanony Bofors a dělostřelecký pluk členěný na dva oddíly vybavené pětadvacetiliberními houfnicemi. Mimo bojových útvarů chod jednotky zajišťovaly podpůrné části, jako ženijní a spojovací roty, zásobovací rota, polní soud, brigádní tankové dílny, brigádní štábní rota, úřad polního prokurátora a velitelství obrněné brigády. Pod jednotku ještě spadala styčná skupina, výchovná četa,⁸ polní četnictvo, polní pošta, takzvané "Náhradní těleso"⁹ a výcvikové středisko.

Důležitou částí brigády byli zkušení radisté, jejichž činnost byla velice komplikovaná vzhledem ke složitému systému kódování, ale i přes tento fakt vždy zajišťovali funkčnost a účinnost celé jednotky. „Z radiových stanic se ozývaly v kódové řeči anglické rozkazy, jejich překlad pro naše jednotky byl rovněž v kódované řeči a hlášení našich velitelů jednotek o splnění rozkazů byla v češtině smíšené s anglickými vojenskými výrazy.“¹⁰

Brigáda trpěla třemi hlavními problémy, které se během příprav a výcviku podařilo vyřešit. Všechny tři problémy si československé síly přivezly už z poražené Francie. Prvním z nich byla aktivita komunisticky smýšlejících vojáků a důstojníků, kteří podrývali bojovou morálku svých druhů. Tuto velkou komplikaci se snažilo velení

⁴ EMMERT, František. *Druhá světová válka: Češi a Slováci*. 1. vyd. Brno. Computer Press. 2007. s. 5.

⁵ DUBEN, V. *Na všech frontách. Čechoslováci ve 2. svět. Válce*. 1. vyd. Praha, Melantrich, 1992. s. 194.

⁶ FENCL. s. 10.

⁷ Oddíl kanonů proti útočné vozbě byl dobový vojenský termín využívaný u československých vojenských jednotek na západní frontě. Toto označení bylo využíváno u oddílů protitankových děl.

⁸ Výchovná četa se starala o kulturní vyžití jednotek, osvětlu a zároveň vydávala deník "Naše noviny". ; ZAVADIL, Blahoslav. *Nebyli jsme svatí ... : Vzpomínky příslušníka československé zahraniční armády na válečná léta 1939 – 1945*. 1. vyd. Brno. Jota. 1996. s. 56.

⁹ Náhradní těleso sloužilo k výcviku nováčků a jejich začlenění k frontovým útvarům.

¹⁰ SOMMER, Josef. *Od Tobrúku do Plzně*. 1. vyd. Praha. Naše vojsko, 1992, s. 106.

řešit už v počátcích, ale s nepříliš znatelnými úspěchy. Definitivní řešení tohoto problému přineslo až rozhodnutí některých důstojníků, kteří v čele s brigádním generálem Karlem Klapálkem, odešli k Československým jednotkám do Sovětského svazu. Druhým velkým problémem jednotky byl antisemitismus, který se ale, díky snahám důstojnického sboru o rozvrstvení vojáků židovského vyznání rovnoměrně po jednotkách, dařilo tlumit. Velká část antisemitsky smýšlejících vojáků také změnila názor díky výcviku, který po boku židovských československých vojáků prodělali. Posledním problémem byl původ některých vojáků, zejména sudetských Němců, z příhraničních oblastí bývalé Československé republiky. Snahy velení tento problém utlumit nepřinášely takové výsledky, jakých bylo dosaženo v případě antisemitismu mezi vojáky, ale i tak se podařilo zabránit vážnějším konfliktům způsobeným vzájemnou nevráživostí mezi etnickými Čechy a Němci v řadách československé brigády.

Cvičné vybavení a život vojáků v Británii.

V září byl zahájen výcvik na úrovni čet a brigáda dostala cvičné tanky a vozidla převážně Cruiser Mk. II CS a Mk. III, mimo těchto tanků také dostala obrněné transportéry Ford Carrier a obrněné automobily Humber, ¹¹ Tank Cruiser Mk II CS byl jednou z variant tanku Cruiser Mk II.¹² Tento tank se vyráběl v řadě modifikací během prvních let války a bojového nasazení se dočkal v průběhu obrany Francie před německou invazí a v severní Africe. Nicméně se svým 40 mm kanonem s nízkou ústřovou rychlostí nebyl schopen ohrozit německé tanky Panzer III a Panzer IV, které byly používány v průběhu francouzského tažení a rovněž byly soupeři tanku Cruiser Mk II. při bojích v pouštích severní Afriky. Později byl 40 mm kanon nahrazen 105 mm houfnicí. K obsluze tanku Cruiser Mk II bylo zapotřebí pěti vojáků. Cruiser Mk II. měl podobně uzpůsobenou korbu a pojezd jako jiný, známější britský tank - Valentine.

Dalším britským tankem, na kterém se československá obrněná brigáda zacvičovala, byl Cruiser Mk III. Tento tank byl postaven na základě podvozku koncepce Christie, se čtyřmi pojezdovými koly. Nicméně veškeré výhody skvělého podvozku Christie byly znehodnoceny hranatou korbou a hranatou věží s řadou předmětů, za které se mohly zachytit nepřátelské granáty. Podobně jako Cruiser Mk II. byl použit ve Francii a severní Africe, ovšem v roce 1941 byl z aktivní služby vyřazen pro nedostatečnou výzbroj, slabý pancíř a mechanickou nespolehlivost. Nicméně až do konce války sloužil jako výcvikové vozidlo. Stejně jako Cruiser Mk II. byl Mk III. vybaven 40 mm dělem s nízkou ústřovou rychlostí. Kromě tanků byli českoslovenští vojáci zacvičováni i v používání obrněného vozu Humber. Jednalo se o lehký obrněný průzkumný automobil, jehož výroba začala v roce 1941. Humber postupně nahradil ostatní starší modely průzkumných obrněnců. Humber Mk I. byl vybaven jedním 15 mm kulometem a jedním kulometem ráže 7,92 mm.

„Díky nové výzbroji bylo nutné také přecvičení jednotek, které jí byly vybaveny. Mimo řídicích a střeleckých kursů bylo nutno také vyškolit vojáky

¹¹ PROCHÁZKA, Ivan. *Tanky: Československá samostatná obrněná brigáda: 1943—1945*. Praha. Capricorn Publications, 2009. s. 3.

¹² HOLUB, Ota. *Československé tanky a tankisté*. 1. vyd. Praha. Naše vojsko, 1980. s. 343.

v údržbě a opravách vozidel. Tankové výcvikové středisko zřízené při britském 54. školním pluku ve vojenském táboře Bernard Castle vycvičilo ve třech kurzech 600 tankistů a to jak důstojníků, tak i vojáků."¹³ Převážnou náplň kurzů představovaly cvičné střelby na makety obrněné techniky. I další specializovaný personál se zacvičoval za britské pomoci, a tak byli vycvičeni například spojaři a ženisté, kteří se trénovali v rychlosti odstraňování překážek, stavbách mostů, kladení náloží i jejich odstraňování. K další složce, která prošla výcvikem, patřili dělostřelci.

Ve snaze o pozvednutí morálky československých vojáků začaly vycházet „Naše Noviny“. První číslo bylo vydáno krátce po ústupu československých sil z Francie. Tato tiskovina se vždy snažila povzbudit bojového ducha vojáků umístěných v Británii. Některé novinové články se právě proto zaměřily hlavně na výcvik a spolupráci s Brity a jinými spojenci. Mezi články, které povzbuzovaly československé vojáky při výcviku, patřil i ten z čísla 356/1577/V. Text měl toto znění: „*Britský kapitán si nemůže vynachválit spolupráci s Čechoslováky. Každému, kdo ji chce slyšet, vypravuje historku o nás. Stáli na pozorovatelně: Děla byla zastřílena. V tom přišel rozkaz zahájit palbu na nový cíl. Náš velitel oddílu odešel z pozorovatelný a britský kapitán se díval na hodinky. Tři minuty a 15 vteřin. Zablýskalo se a třaskla první rána na nově vyžadovaný cíl. To je výkon! Znal naše důstojníky ještě z různých kursů v Anglii, měl o nich dobré mínění, ale tohle předčilo jeho očekávání.*“¹⁴

Rovněž bylo nutné vycvičit jednotku v rámci nasazení do kombinovaných operací, což znamenalo secvičení s ostatními složkami armády. Ještě na konci září 1943 se Samostatná obrněná brigáda přesunula do prostoru Northampton ve střední Anglii, aby tam mohl začít nový výcvik, probíhající až do jara roku 1944. Vedle výcviku tankistů také cvičila československá protiletadlová baterie a československý průzkumný oddíl: „*Během zimních měsíců docházelo k výměně cvičné techniky, brigáda dostala například tanky Cromwell IV, Crusader Mk II A a další vozidla. První zkušenosti z výcviku si vojáci ověřili během cvičení Screen a Screen II.*“¹⁵ První tank typu Cromwell ale dorazil k brigádě již na začátku listopadu 1943: „*Cromwell byl nádherný, velmi silný osmadvacetitunový tank vybavený 75mm kanonem a dvěma*

¹³ FENCL. s. 10.

¹⁴ Č.356/1577/V. roč. Naše Noviny, 21. 1. 1945. s. 1.

¹⁵ PROCHÁZKA, Ivan. *Tanky: Československá samostatná obrněná brigáda: 1943–1945*. Praha. Capricorn Publications, 2009. s. 4.

kulometry typu Besa,¹⁶ jeden uložený v korbě tanku a druhý v jeho věži, doplněné čtyřmi bedýnkami nábojů.¹⁷

Cvičení kladla hlavní důraz na souhru tankových osádek a jednotek pěchoty v rámci čet, které měly zajišťovat jejich podporu proti nepřátelské pěchotě, a zároveň vlastní pěchotní jednotky si trénovaly krytí a další spolupráci s tankisty. Mimo souhry pozemních jednotek se trénovaly i oddíly dělostřelectva, ženistů a také spojařů. Výsledky těchto výcviků jasně ukázaly některé mezery ve velitelské struktuře, které se podařilo postupně odstranit během dalších velkých manévrů v průběhu následujícího roku. Nedostatky také byly prokázány u samotných bojových jednotek, i přestože ve výsledku překonaly jednotky spojeneckých národů, které se rovněž účastnily těchto cvičení.

Bojový výcvik Československé samostatné obrněné brigády pokračoval i na jaře a v létě 1944.¹⁸ Po jejím přesunu do jižního Skotska se vojáci zúčastnili několika dalších manévrů ve spolupráci s Brity i jinými spojenci a celková bojová hodnota brigády se neustále zvyšovala. Někteří vojáci měli dokonce díky svému pobytu na Britských ostrovech, který začal po porážce Francie roku 1940, dostatek času na to, aby navštěvovali vojenské kurzy britské armády a neustále zlepšovali svojí připravenost na bojové akce, která někdy hraničila až s absurdní kombinací zkušeností, kdy například někteří tankisté absolvovali i parašutistický či jiný úzce specializovaný pěchotní výcvik.

Čechoslováci také byli velice populární u místních obyvatel jak v Anglii, tak ve Skotsku. Mimořádný podíl na tom měla skutečnost, že část obyvatelstva negativně vnímala Mnichovskou dohodu, Britové byli zároveň rádi, že vidí příslušníky národa, který jim pomáhal s obranou v bitvě o Británii a také během řady spojeneckých úspěchů v severní Africe. Vojáci také občas pořádali pro místní obyvatelstvo nějakou zábavu, což pomáhalo navazovat dobré vztahy: *„Úplnou místní senzací se stal nedělní čaj o páté s tancem, který jsem uspořádal v jednom, tuším, že baptistickém kostele.¹⁹*

I přes výcvikové možnosti měla brigáda i nadále velké problémy

¹⁶ Anglický kulomet Besa, zavedený u tankových jednotek, byl v podstatě československý těžký kulomet vz. 37 používaný armádou první československé republiky k výzbroji obrněných vozidel a pevnostních objektů. Ve Velké Británii se vyráběl na základě licence zakoupené od brněnské zbrojovky.

¹⁷ PLACHÝ, Jiří. *Kříže a hvězdy od Dunkerque: černá kniha Čs. samostatné obrněné brigády 1944–1945*. 1. vyd. Cheb. Svět křídél, 2011. s. 242.

¹⁸ FOUČEK, Karel. *Muži Pplk. Sítka*, 1. vyd. Kyšice. Obec Kyšice. 2008. s. 9.

¹⁹ ZAVADIL. s. 107. – jedná se o vyprávění zážitku vojáka.

s doplňováním stavů a také s nadbytkem důstojníků, který se negativně podepisoval na bojové morálce jednotky. Tito přebyteční důstojníci totiž předpokládali, že po vzniku brigády "*dostanou funkce odpovídající jejich kvalifikaci.*"²⁰ Tomuto problému se věnoval sám prezident Edvard Beneš, který věděl, že začlenění mladých důstojníků mezi prosté vojáky a jejich jednoduché úkoly i nízký plat, snižovaly jejich úctu k nadřízeným, hlavně důstojníkům, kteří si svoji hodnost uchovali. Také se neustále množily „*stížnosti, nespokojenost, odpor k velení a později vládě a k ministerstvu národní obrany.*"²¹

V průběhu vojenských manévrů ve Skotsku byly pro brigádu přidělené dva výcvikové prostory o celkové rozloze 800 km².²² Během výcviku také došlo k výměně několika typů techniky, mimo jiné si vojáci ozkoušeli tank Sherman Firefly a mostní modifikaci tanku Cromwell. Současně byly zbylé cvičné tanky Crusader definitivně nahrazeny lepšími, ale opotřebovanými tanky Cromwell. „*Předzvědný oddíl byl vybaven lehkými tanky typu Stuart s kanonem ráže 37mm, dvěma kulomety Browning a protiletadlovým kulometem.*"²³ Mimo těchto tanků se také k brigádě dostalo několik nových nákladních automobilů a brigáda i nadále díky výcvikovému tělesu doplňovala stavy jednotek.

K výbavě pěchoty patřili hlavně zbraně americké a britské výroby. To je možné demonstrovat například u pistolí důstojnického sboru a dalších vojáků specializovaných jednotek, kde vedle pistolí britské výroby nalezneme mimo jiné i velice kvalitní a spolehlivou americkou pistoli Colt 1911A1, která byla dodána do Velké Británie ze Spojených států amerických a následně přidělena jak britským, tak i spojeneckým jednotkám. Mimo to, že tuto zbraň používaly britské jednotky a jednotky složené z vojáků ze zemí na evropském kontinentě okupovaných nacistickým Německem, se jednalo i o standardní zbraň americké armády, ve které byla zavedena již roku 1911. Nabízí se porovnání s německým protějškem Mauser model 08 ráže 9 mm, který byl často používán důstojníky Wehrmachtu. Pistole Mauser 08, vyráběná od roku 1908 do roku 1918 byla ve výzbroji Wehrmachtu jen díky tomu, „že

²⁰ ČEJKA, Eduard. *Československý odboj na západě. 1939–1945*. 1. vyd. Praha. Mladá Fronta. 1997. s. 419.

²¹ BENEŠ, Edvard, *Paměti: Od mnichova k nové válce a novému vítězství*. 1. vyd. Praha. Orbis. 1948. s. 178.

²² FOUČEK, Karel *Vojáci zapomenuté brigády*, 1. vyd. Chanovice. Typos. 2006. s. 10.

²³ CÍLEK, Roman. *Hrdinové Československa: ve smrti dvou světových válek: rok 1914–1945*. Praha. Naše vojsko, 2011. s. 327.

v roce 1934 firma Mauser obnovila výrobu 9mm pistolí model 08.²⁴ Německý Mauser byla vysoce kvalitně vyrobená zbraň a podobně jako Colt 1911A1 velmi spolehlivá. Na rozdíl od amerického protějšku byla německá pistole méně přesná při střelbě na střední a vyšší vzdálenost, v čemž jí Colt 1911A1 předčil. Oproti Coltu byla německá pistole náročnější na čištění a údržbu v poli. To vyžadovalo speciální pouzdro, které fungovalo skoro jako rukavice. Naproti tomu Colt 1911A1 byla zbraň, která bez problémů fungovala téměř v jakýchkoliv situacích.

Mimo různých britských nebo amerických pistolí a revolverů, určených hlavně pro důstojnický sbor, byla klasickou zbraní pěchoty puška. Většina veteránů z Blízkého východu už měla zkušenost s puškami Lee-Enfield britské výroby a díky tomu mohli svým kolegům předávat rady, jak se o tuto zbraň starat v obtížných bojových podmínkách a co od ní lze očekávat v případě znečištění. Ve srovnání s německou karabinou Mauser Kar 98k se mohla dobře měřit na střední a větší vzdálenost, ale na velkou vzdálenost byla německá zbraň přesnější. Karabina 98k byla základní standardní zbraní Wehrmachtu, zavedenou v roce 1935.²⁵ Vedle pušek také brigáda obdržela několik samopalů Sten Mk II britské výroby. Tato zbraň byla velice jednoduchá, levná a na krátkou vzdálenost velice účinná. Srovnatelnou zbraní z německé strany byl samopal MP 40, který byl původně určen pro výsadkáře, ale poté, co Němci potřebovali jednoduchý samopal, který bylo možné vyrábět ve velkém množství, se stal standardní zbraní Wehrmachtu. Samopal MP 40 využíval pistolové náboje 9mm, které se používaly také v pistolích Mauser 08 a Walter P08. V boji na krátkou vzdálenost se mu Sten Mk II vyrovnal, ale ve střelbě na střední vzdálenost ztrácel na přesnosti. Mimo všech těchto zbraní, které Čechoslováci obdrželi ve velkém množství, byla jednotka vybavena ještě mnoha dalšími zbraněmi, například americkým samopalem Thompson či lehkým britským kulometem BREN, který byl řadě vojáků, sloužících už v armádě první Československé republiky znám, neboť se konstrukčně odvozoval od lehkého kulometu brněnské České zbrojovky vzor 33.

Mezi nejtěžší pěchotní zbraně, kterými byli vybaveni českoslovenští vojáci, patřila protitanková puška PIAT, která se skládala ze dvou hlavních částí. Zadní díl byl tvořen 61 cm dlouhou trubicou s průměrem 7,6 cm, jež obsahovala silný pružinový mechanismus, který vymršťoval bojovou hlavici umístěnou v přední části. Na zadní části byl osazen spouštěcí mechanismus, plátnem potažená pažba ve tvaru T a

²⁴ ŽUK, Aleksandr Borisovič. *Revolvery a pistole*. 3. vyd. Praha. Naše Vojsko. 2003. s. 198.

²⁵ ŽUK, Aleksandr Borisovič. *Pušky a samopaly*. 2. vyd. Praha. Naše vojsko. 2004. s. 59.

pevná nastavitelná mířidla. V přední části bylo lůžko dlouhé 26 cm, které zajišťovalo uchycení bojové hlavice. Jako spoj sloužil prstenec s podpěrou, jež umožňovala stabilizaci zbraně. Podstatnou nevýhodou zbraně PIAT bylo její náchylnost k znečištění. Efektivitu zbraně také snižovala skutečnost, že její bojové hlavice nebyly příliš spolehlivé, a často docházelo k předčasné explozi či k nevybuchnutí hlavice. Dalším záporem této zbraně bylo její velice komplikované nabíjení.

Bojové nasazení jednotky

Přesun na kontinent a činnost před obklíčením Dunkerque

Během července 1944 se ve výcvikových prostorách, určených pro československou samostatnou obrněnou brigádu, neustále zintenzivňoval výcvik vojáků pěchoty i tankistů, což nasvědčovalo tomu, že vojáci budou brzy vysláni do boje na kontinent. „Dne 24. července obdržel velitel brigády generál Alois Liška rozkaz ministra národní obrany Sergeje Ingra k odchodu do Francie.“²⁶ Brigáda se následně přesunula do města Bridlington a jeho okolí. Jakmile vojáci upravili ubytovací prostory, pokračovali v dalších cvičeních, završených velkými manévry Odra a Labe. Když se brigáda 18. srpna 1944 vrátila ze cvičení, byly velitelstvím brigády vydány směrnice pro přesun do Evropy.²⁷ Během krátké doby byl odevzdán cvičný materiál i zbylá výcviková vozidla. Vojáci také doplňovali všechen potřebný materiál k přesunu a bojovému nasazení. Také neustále probíhala obměna mužstva díky postupnému odcházení některých důstojníků do Sovětského svazu a příchodu nových vojáků k jednotce. Dne 21. srpna navštívil jednotku²⁸ prezident republiky Edvard Beneš. Na jeho počest provedla brigáda přehlídku, po které následoval prezidentův projev, ve kterém se rozloučil s vojáky odcházejícími do Francie.

Poté následoval dvoudenní přesun brigády do shromažďovacího prostoru Epping Forest u Londýna, zahájený ráno 25. srpna 1944. Jakmile vojáci dorazili do cíle, proběhla výměna britských bankovek za francouzské. Po krátkém pobytu v Epping Forest se v posledních srpnových dnech brigáda nalodila na přepravní plavidla v londýnských docích. Po shromáždění v ústí řeky Temže u Southendu vyplul konvoj posledního srpnového dne směrem k Francii. Přeprava proběhla na

²⁶ PROCHÁZKA, Ivan. *Dunkerque: válečný deník Československé samostatné obrněné brigády (říjen 1944 - květen 1945)*. Praha. Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2006. s. 9.

²⁷ DUBEN. s. 153.

²⁸ Jednotka se tou dobou nacházela stále ještě v Bridlingtonu.

celkem sedmi lodích,²⁹ které byly k tomuto úkolu vyčleněny z dopravních a zásobovacích lodí určených k podpoře bojujících spojenců na kontinentě. „*Během dalšího týdne se celá brigáda, kromě Výcvikového střediska a Náhradního tělesa, vylodila ve Francii. Vylodění probíhalo v přístavu Mulberry u Arromanches a také v chráněných kotvištích Goosberry u Graye a Courseulles sur Mer. Po úspěšném vylodění byla celá brigáda soustředěna v prostoru Falaise ve stanovém táboře Transit Camp 60 a v obcích Epaney, Fontaine a Le Breuill.*“³⁰ Jako první se v Normandii vylodila ubytovací skupina, jejímž úkolem bylo vojákům zajistit ubytovací kapacity. Na místo bojových akcí, na které jednotka trénovala a byla připravena, ji ve Francii čekal pouze doplňovací výcvik a začlenění do 21. Skupiny armád polního maršála B. L. Montgomeryho.³¹ Tato skutečnost se negativně podepsala na morálce, která od příprav k nalodění vojáků v Británii neustále stoupala. Během cesty přes Falies museli českoslovenští vojáci zlomit *"nečekaný odpor několika fanatických vojáků SS, kteří byli ukryti v ruinách ve městě."*³² Po dosažení stanového tábora měli vojáci brigády možnost se seznámit s okolím Falaise a prohlédnout si zničenou techniku a vojenský materiál nepřítele. „*Pro nás to byla vítaná příležitost seznámit se s německou výzbrojí, zejména s pěchotními puškami, samopaly, kulometry Schmeisser a různými druhy minometů zejména čtyřhlavňovými, s různými typy tanků, samohybnými i taženými děly a se všemi typy německých granátů.*“³³ Brigádní cvičení v Normandii se stala spíše sledem střeleb a tréninku spolupráce mezi tanky a pěchotou. „*Jednou z cvičných střeleb byla i rekonstrukce jednoho ze střetů v této oblasti, který se stal měsíc a půl před tím. Čechoslováci byli pověřeni rekonstrukcí boje, při kterém spojenecké letectvo omylem vybombardovalo kolonu polských tanků a nákladních aut. Poláci se tehdy dobrovolně přihlásili do útoku na německý opěrný bod na jednom z návrší. A požádali o leteckou podporu. Bombardéry přiletěly a bombardovaly pozice až do doby, kdy je Poláci obsadili.*“³⁴

Ubytovací podmínky v Transit Camp 60 byly obtížné, pro přenocování byl každý tank vybaven celtovinou, jež při správném upevnění fungovala jako přístřešek,

²⁹ Lodě měly označení S-433, S-434, S-435, T-312, T-313, T-314 a T-315. Většinou se jednalo o obchodní lodě přestavěné na přepravní.

³⁰ FENCL, s. 11.

³¹ SVOBODA, Zbyšek. *Naši vojáci v zahraničí*. Praha. Generální štáb Armády České republiky, 1994. s. 21.

³² FENCL, s. 11.

³³ SOMMER, s. 115.

³⁴ EMMERT, František. *Československý zahraniční odboj za 2. světové války na západě*. 1. vyd. Brno. CPress, 2012. s. 98.

který byl dostačující k přespání posádky tanku. Vedle cely každý tank vezl malý benzínový vaříč, který umožňoval ohřátí přídělů stravy, i když polní kuchyně fungovala. Pěchota byla ubytována ve stanech a stravovala se výhradně z polní kuchyně nebo nakoupenými potravinami od francouzských civilistů. Důstojníci byli vybaveni ke zvýšení svého komfortu i takzvaným polním vakem, který obsahoval skládací postel, židli, umyvadlo a džber, vše vyrobeno z impregnovaného plátna a dřeva.

Dne 3. října dostal velitel brigády upozornění, že Československá samostatná obrněná brigáda musí být do dvanácti hodin od obdržení písemného rozkazu připravena k přesunu do nového prostoru. U jednotky byla vyhlášena pohotovost na 4. října v 10:00 hodin, přičemž ubytovací část jednotky vyrazila již v 8:30. Cílem jednotky bylo město Elbeuf, vzdálené zhruba 96 kilometrů od výchozích pozic u Faliese. Většina kolony dorazila na místo určení až ve večerních hodinách. Během přesunu došlo ke smrtelné nehodě, když „*motospojař z druhého tankového praporu desátník aspirant Otto Aufföber spadl ze svého motocyklu a tank za ním se mu nedokázal vyhnout.*“³⁵ Brigáda téhož dne také odebrala v Caen 39 tanků typu Cromwell. A tak se počet obrněné bojové techniky zvedl na plný bojový stav. Následující den se brigáda pohybovala po trase Elbeuf – Rouen – Eu – Fressenville, kam dorazila již v odpoledních hodinách, ale tankové oddíly přijely až pozdě v noci. Poslední den přesunu začal v brzkých ranních hodinách a první kolony přijely do okolí Dunkerque krátce po poledni. Ihned po příjezdu odjeli důstojníci štábu brigády a velitelé brigády k britským jednotkám do operačních úseků aby poznali chod služeb a terén.

Téhož dne v prostoru Dunkerque skončilo šedesátihodinové ultimátum pro německou posádku. Němci se odmítli vzdát, a tak 6. října 1944 bylo rozhodnuto, že bude Československá samostatná obrněná brigáda obléhat přístav Dunkerque. To mělo za cíl umožnit Montgomeryho první armádě rychlý postup na Belgii, přičemž hlavním cílem mělo být udržet 12 000 Němců v obklíčení. Pro dobytí města nebylo vyčleněno dost podpůrných jednotek, a to jak díky Montgomeryho názoru, že přístav v Dunkerque nepotřebují spojenecká vojska ke svému zásobování, tak i potřeba snadno doplnitelných jednotek, které prováděly jeho obklíčení v hlavní linii postupu na Belgii.³⁶

³⁵ PROCHÁZKA, *Deník*. s. 15.

³⁶ MONTGOMERY, *Bernard Law, Paměti polního maršála*, 1. vyd. Praha, 1993. str. 239.

Jednotka podporovaná některými britskými a francouzskými silami převzala kompletní oblast Dunkerque dne 8. října 1944, přičemž vystřídala kanadské a britské vojáky. Jako první svůj úsek převzal Motorizovaný předzvědný oddíl a to od „škotské“ 51. horské divize. Než dorazil zbytek sil brigády, tanky zůstaly ještě 7. října v městečku Loon Plage. Zbytek území brigáda obsadila během dne 8. října.³⁷ „U Dunkerque bylo generálem Liškou rozhodnuto o rozdělení obléhacích jednotek do tří bojových úseků. A to do západního, jižního a východního.“³⁸

Rozkazy, které obdrželi velitelé brigády v otázce obsazení města či přímém útoku na něj, nejlépe charakterizuje rozkaz pro generála Lišku: „Uzavřít nepřítele v dosavadním postavení a přimět ho silnou průzkumnou činností, dělostřeleckou palbou, leteckým bombardováním a propagandou aby se vzdal.“³⁹ Vedle tohoto rozkazu byl také generál Liška povýšen na operačního velitele oblasti Dunkerque, takže k jeho přímým podřízeným patřily i jednotky Francouzů a Britů,⁴⁰ které byly v oblasti. Díky tomuto faktu se navíc stal i jediným představitelem hlavního stanu, který se v této oblasti Francie nacházel a který mohl přijmout kapitulaci německé posádky.

³⁷ ČEJKA, s. 466.

³⁸ MAREK, Jindřich. *Příběhy starých battledressů: zapomenuté příběhy o statečnosti českých vojáků*. 1. vyd. Cheb. Svět křídla, 2001. s. 77.

³⁹ KULKA, Erich. *Židé v československém vojsku na Západě*. 1. vyd. Praha. Naše vojsko, 1992. s.170.

⁴⁰ Mezi tyto jednotky patřil 7. prapor královského pluku a jednotky 107. protiletadlové brigády, ty byly vystřídány jednotkami 17. Armádní dělostřelecké skupiny.

Strategická situace v oblasti Dunkerque

Německým vojákům velel viceadmiral Friderich Frisius, který byl zapáleným nacistou a tak se nehodlal vzdát v naději, že takto pomůže německé obraně v Belgii a na jiných úsecích fronty. „*Toto jeho rozhodnutí mu usnadnil i fakt že baterii pobřežních děl nechal otočit do vnitrozemí čímž posílil obranu.*“⁴¹ Mimo masivního dělostřelectva Němcům nahrávala i krajina, kterou nechali zatopit díky zbourání pobřežních hrází. Vlivem této skutečnosti zůstalo k městu pouze několik přístupových cest, které mohly tanky použít. K posílení své obrany nechali Němci zaminovat velkou část pláže nedaleko města a stejně tak i přístupové cesty, kde jim obranu doplňovaly kulometná hnízda, protipěchotní kryty a další obrané body stacionárního opevnění. „*Město samotné chránily tři linie německého opevnění.*“⁴² Ke zvednutí morálky německých vojáků dokonce německá letadla občas shazovala zásoby či je dovážely rychlé hlídkové čluny Kriegsmarine. Mimo hlavní přístupové cesty byly rozmístěny německé miny a hlídky, které hlídaly převážně okraj jezer blíže městu, aby zabránily přeplutí záplavových jezer. Město také bylo téměř bez civilistů a i jeho okolí obývalo díky evakuaci pouze několik rodin. I přes to ale Němcům nahrávala skutečnost, že si francouzská vláda přála, aby byl přístav minimálně poškozen a pokud možno nepoškozen vůbec, protože si Francouzi přáli jej po válce dál využít pro obchodní účely. Navíc bylo spojencům jasné, že obsadit dobře hlídaný přístav, aniž by vojáci Wehrmachtu jeho vybavení zničili, bylo po jejich zkušenostech téměř nemožné. To zabránilo ostřelování města v masovějším měřítku či jeho masivnímu bombardování, protože by docházelo pouze ke zničení města.

Mimo německá postavení se v nově vzniklých bažinách vytvořilo několik přirozených strategických bodů, které byly ušetřeny zničení či poškození vodou. Převážně se jednalo o farmy a různé domy. Jedním z velkých objektů v oblasti byla továrna Filature,⁴³ která se stala často využívanou pozorovatelnou či pevností obou stran. Na už obsazených částech okolí města se nacházelo velké množství německého vojenského materiálu, který zahrnoval vedle klasických osobních věcí

⁴¹ FOUĐ, Karel Vojáci zapomenuté brigády, 1. vyd. Chanovice. Typos. 2006. s. 11.

⁴² SVOBODA, Zbyšek. *Naši vojáci v zahraničí*. Praha. Generální štáb Armády České republiky, 1994. s. 21.

⁴³ Tato továrna velice často měnila své držení mezi oběma stranami konfliktu.

německé pěchoty i několik dělostřeleckých zbraní, z nichž některé byly použitelné i pro československé vojáky, kteří měli občas problém se zásobováním munice pro vlastní dělostřelectvo.

Německé jednotky obklíčené v Dunkerque měly něco málo přes 12 000 mužů, většinou příslušníků 15. armády. Asi dva tisíce z nich patřily k jednotkám SS⁴⁴ a také velká část sil patřila ke Kriegsmarine. Tito vojáci se v Dunkerque uchytili díky ústupu z měst Boulogne a Calais. Mimo pobřežních baterií⁴⁵ měli Němci k dispozici 97 protiletadlových děl, 35 děl lehké ráže, 22 děl střední ráže a 28 děl těžké ráže.⁴⁶ Hlavní nevýhodou německé posádky bylo její složení. Jako všechny německé síly ve Francii i 15. armáda „byla složena z vojáků převážně starších ročníků, bez větších bojových zkušeností a navíc špatně zásobených.“⁴⁷

Celkově kapsa u Dunkerque, jak jí místní obyvatelstvo nazvalo, zahrnovala několik osad a samotné město s přístavem. Kapsa měla na délku 26 kilometrů a 8 kilometrů na šířku, přičemž obsahovala dvě zátopová jezera vytvořená obránci. U každého jezera bylo několik vhodných míst pro přepravu pomocí člunů. Mimo této možnosti k městu vedlo z každé strany několik přístupových cest.

⁴⁴ Údaje o počtu vojáků patřícím k SS se ve zdrojích rozcházejí. Ale je jisté že se jednalo minimálně o skupinu Reinecke a jiné podobné útvary.

⁴⁵ Jedna z dělostřeleckých baterií na pobřeží měla údajně dostřel až 20 km.

⁴⁶ DUBEN. s. 154.

⁴⁷ STAFFORD, David. *Deset dní do dne D: poslední hodiny před spojeneckou invazí do Evropy*. 1. vyd. Praha. BB art, 2004. s. 255.

Útok z 28. října

Krátce po převzetí obklíčené Dunkerqueské kapsy, následovalo několik německých útoků s cílem otestovat obranu Čechoslováků. Při těchto přestřelkách a vzájemných přepadech zúčastněných stran nedošlo k vážným ztrátám ani na jedné z nich.⁴⁸ I když si Němci postupně začali uvědomovat svojí jasnou početní převahu, jejich síly byly připoutány ve městě díky technické převaze spojených sil Čechoslováků, Francouzů a Britů. Po několika leteckých útocích RAF⁴⁹ a dělostřeleckých ostřelování města, kladli Němci i nadále vytrvalý odpor. Jednou z výjimek byl 15. říjen, kdy viceadmirál Friderich Frisius žádal spojence, ať neostřelují nemocnici v Dunkerque. Tomuto přání Němců bylo vyhověno.

K pozvednutí morálky bojujících Čechoslováků, navštívil jednotku i ministr národní obrany Jan Masaryk,⁵⁰ který za doprovodu generála Sergeje Ingra navštívil postupně velkou část jednotek či alespoň jejich velitelských stanovišť.⁵¹ K posílení morálky také přispívala skutečnost, že byl neustále doplňován početní stav hlavně díky příchodu dobrovolníků z řad německých a slovenských zajatců. *„Dne 26. října dokonce byla brigáda nečekaně posílena nedávno zběhnutými příslušníky Vládního vojska⁵² z oblasti Piemont v Itálii.“⁵³*

Cílem násilných průzkumů bylo především získat zajatce a v případě možnosti také udržet obsazené území. Vzhledem k vojenským neúspěchům Wehrmachtu byla morálka některých německých sil velice slabá. Takže kupříkladu hned 9. října, pouhý den po převzetí spojeneckých pozic Čechoslováky, se na jižním úseku fronty vzdalo hlídce FFI⁵⁴ deset německých vojáků od 1042. pěšího pluku. Také v předvečer útoku z 28. října se podařilo nalomit morálku obklíčených Němců. A to *„když kanadská protiletadlová baterie v sousedství dělostřeleckého pluku sestřelila během jedné minuty tři německá letadla nalétávající ze západu na přístav.“⁵⁵* Tato skutečnost

⁴⁸ Vyjímkou je den 10. října 1944 kdy brigáda ztratila u továrny Filature 14 mužů.

⁴⁹ Britské královské letectvo - Royal Air Force. Výhradně britská letadla podporovala jednotky držící obklíčení Dunkerque.

⁵⁰ Jan Masaryk nastoupil na pozici ministra zahraničí 19. září 1944.

⁵¹ PROCHÁZKA. *Deník*. s. 19.

⁵² Symbolická armáda protektorátu Čechy a Morava, která díky strachu Němců z povstání vojáků v protektorátu byla přesunuta do Itálie k ostraze železnic.

⁵³ MAREK. s. 67.

⁵⁴ Jednotky svobodných francouzů – Forces Francaises d' Interieur. Které byly dne 15. října přetvořeny na 110. pěší pluk o dvou praporech.

⁵⁵ DUBEN. s. 157.

ukončila německé letecké zásobování přístavního města.

K útoku byl záměrně vybrán den 28. října, zejména proto, že velení brigády chtělo na větší útočnou akci specificky toto datum, ke kterému se vázalo výročí založení první Československé republiky. Tato útočná akce měla za cíl provést průzkum bojem a získat německé zajatce.

Harmonogram útoku probíhal tak, že v 6.30 hodin ráno vnikli vojáci motopraporu za podpory čtyř tanků brigádní štábní roty do předsunutých pozic nepřítele. Nejlépe zmatenou situaci bránících se Němců vystihuje vzpomínka četaře Jana Fialy: *„Tanky zdolávají první linii pevnůstek, v zápětí se ozývá střelba ze stengunů – pěšáci seskakují a za použití granátů vnikají do pevnůstek, z nichž vytahují první zajatce. Někteří jsou ještě málo ustrojeni. Teď přichází chvíle polního četnictva: rychlé odzbrojení zajatců a jejich postupný odvoz do prostorů mimo bojové pásmo.“*⁵⁶ Ale postup československých jednotek byl také komplikovaný, například *„řízení tanků po úzkých cestičkách podél kanálů, mezi rozbořenými domy v předpolí bylo složité, ale osádky se s úspěchem vyhýbaly úsekům, na které byla zastřílena německá protitanková děla.“*⁵⁷ Při jejich překvapivém útoku padlo asi 50 vojáků Wehrmachtu a dalších 14 bylo zajato. Po tomto úspěchu se všichni útočící vojáci vrátili do výchozího postavení. Vlastní ztráty byly 25 mužů, přičemž 4 padli a 3 zůstali nezvěstní.

Když už nepřítel předpokládal, že násilný průzkum touto akcí skončil, zahájili v 8.30 českoslovenští dělostřelci přípravu. *„Za deset minut vyrazila pěchota podpořená jedenadvaceti tanky do nové útočné akce.“*⁵⁸ Tanky překonaly dělostřeleckými granáty vyčištěná minová pole a za podpory pěchoty velice rychle dobyly předsunutá postavení nepřítele. Díky tomuto průlomům se dostali do hloubky jednoho kilometru nepřátelského území. Tam narazili na vojáky praporu *„Einheit Walter“*,⁵⁹ kteří se tvrdě bránili za podpory vlastního dělostřelectva a minometů, ale i přes tuto úpornou obranu nedokázali svá postavení udržet. To bylo zapříčiněno i podporou britského dělostřelectva a útoků stíhaček Spitfire. Po tomto prohraném obranném boji, při kterém ztratili 150 mužů, se zbylých 6 důstojníků a 350 vojáků vzdalo československým silám. Z deníku německého velitele viceadmirála Frisiuse je vidět velká úleva z toho, že se nejednalo o hlavní spojenecký útok: *„Na východě*

⁵⁶ MAREK. s. 79.

⁵⁷ HOLUB s.252.

⁵⁸ ČEJKA. s. 467

⁵⁹ Většina německých obraných praporů byla pojmenována podle svého velitele.

dosáhl nepřátelský průlom hloubky 4 kilometrů. Díky bohu toho však více nevyužil. Pravděpodobně chtěl jenom získat zajatce. Zaútočili na nejslabší místo naší obrany, prapor Walter, jehož příslušníci téměř hromadně zvedli ruce a padli do zajetí.”⁶⁰

V odpoledních a večerních hodinách pokračovaly dělostřelecké a minometné přestřelky. Němci se pokusili o neúspěšný protiútok s cílem dobít zpět ztracené pozice. To se jim podařilo, až když se československé jednotky stáhly, a to jen díky tomu, že Němci nasadili jednotku „Reinecke”⁶¹, která obnovila zhruba původní linii jejich obrany. Československá samostatná obrněná brigáda utrpěla celkové ztráty z tohoto druhého útoku pouze 11 padlých vojáků, 36 raněných a 3 nezvěstných. O akci se pochvalně vyslovil i maršál Montgomery. Moment šoku Němců a také důvod tak velkého úspěchu nejlépe vystihuje vzpomínka vojáka Otmara Malíře: „Němci si ten den přispali. Mysleli si, že na státní svátek Češi určitě útočit nebudou.”⁶²

⁶⁰ Československá armáda 1939 – 1945 (Plány a skutečnost), 1. Vyd. Praha Ministerstvo obrany ČR, 2002. s.122.

⁶¹ Jednalo se o jednotku SS.

⁶² EMMERT Odboj. s. 103.

Útok z 5. listopadu 1944

Po tak nečekaném úspěchu, který výrazně zvedl morálku mužstva a ještě výrazněji poškodil bojové odhodlání Němců, se dalo jen očekávat, že se podobný útok odehraje znovu. Proto nebylo překvapení, když se generál Liška, rozkazem z 2. listopadu, rozhodl celou akci opakovat a opět za cíl brigády vybral východní úsek perimetru. Rozkaz měl toto znění: „*Provést násilný průzkum v úseku před 2. tankovým praporem po čáru (...) Průraz do nepřátelské obranné sestavy provést s hlavním náparem na jihu (...) počítat s tím, že v obranném postavení byly položeny na směrech postupu tanků další miny a event. protitankové zbraně.*“⁶³

Síly, které do této akce spojenci vložili, byly vzhledem k bažinatému terénu značné, čítaly 43 tanků, podpůrnou pěchotu, dále akci podporovalo československé a britské dělostřelectvo, 21 baterií, ženisté a dokonce i letectvo v síle 12 Typhonů a 36 Spitfireů.⁶⁴

Násilný průzkum byl zahájen 5. listopadu v 10.00 hodin. Průnik 2. tankového československého praporu mělo opět podporovat dělostřelectvo 107. britské protiletadlové brigády. Tentokrát ale došlo k prozrazení akce díky německému radiovému odposlechu, a tak ženisté Wehrmachtu zhustili minová pole a posílili obranu pomocí nových zákopů a dalších zátarasů z ostatního drátu.⁶⁵ Jako první měly vyrazit tanky ve dvou směrech na jižní ose. Nalevo měla zaútočit štábní rota, jejíž úkol byl zdolat první linie nepřátelského opevnění a proniknout podél silnice až k protitankovému příkopu, který byl vzdálen asi dva kilometry. Napravo měly útočit dvě silné kolony složené z 3. tankové roty a jejich pěchoty, podporovat je měli vojáci záložní tankové roty. Tyto síly „*měly postupovat nalevo od vesnice Le Melhouck až za její úroveň, potom měly stočit směr útoku na sever a napadnout německé pozice zezadu.*“⁶⁶ Díky prozrazení se ale stalo, že ve chvíli, kdy po raketovém útoku bitevních stíhaček Typhoon vyrazily československé tanky a pěchota za podpory dělostřelectva, spustili Němci palbu z kulometů, samopalů, minometů i z těžkých dalekonosných děl z pobřežní baterie. Po chvíli následovala německá palba z raketometů, které použily zápalné rakety a to jak na postupující sledy jednotek, tak i

⁶³ HUŇÁČEK, Pavel. *Od Dunkerque přes Cheb a Plzeň do Prahy*. 1. vyd. Brno. Bonus A, 1997. s. 24.

⁶⁴ ČEJKA. s. 468.

⁶⁵ EMMERT Odboj. s. 103.

⁶⁶ MAREK. s. 79.

na jejich výchozí postavení.⁶⁷ Díky tomu všemu nastal na bojišti velký zmatek, který nestačilo velení účinně řešit. Například když dva z tanků vjely do nového minového pole, aniž by někdo informoval velení včas. Jeden z pamětníků, jenž při tomto útoku velel tanku, si do svého deníku napsal: „*Stále jsme nevyjeli, a já se zeptal vnitřním rádiem Kysely, který byl velmi zmatený, jestli velitel hlásil co se děje vpředu, že tam tanky najely na miny, já to vidím průzorem přímo před sebou. Odpověď jsem nedostal žádnou, a proto jsem Rudovi Šupíkovi řekl, aby ve vnitřním telefonu přepnul na přímé spojení s velitelem roty. Ten se divil, že mu nikdo nic nehlásil, i když vojáci vědí, že má velitelskou pozici mimo dohled.*“⁶⁸ Tohle vše znesnadňovalo práci československým ženistům, kteří měli za úkol likvidovat šrapnelové miny stojící v linii postupu tanků. Navíc min bylo více, než byli schopni ženisté včas odstranit. Tyto miny byly schopny prorážet spodek vany tanku a tím jej vyřadit z boje. To donutilo pěchotu a zbylé tanky či jejich posádky, aby se vrátily do výchozích postavení.

Tento neúspěšný útok zaskočil velitelství brigády a dokonce i velitelství sil spojenců. A to z důvodu, že se nepředpokládalo, že německé síly jsou stále ještě tolik schopné akce. Výsledkem útoku bylo zajetí dvou německých důstojníků a 162 vojáků. Navíc se podařilo zničit nepřátelské kryty a část protipěchotních překážek. Oproti tomu ale také významně narostly ztráty vlastních jednotek. Padlo 26 mužů, 59 bylo raněno a 9 zůstalo nezvěstných. Mimo ztrát na životech bylo také ztraceno 12 tanků a jeden vyprošťovací tank.

V důsledku vysokých ztrát, velitelství neplánovalo další akce takového rozsahu a vzhledem k horšícím se podmínkám pro boj, i díky postupně klesajícím teplotám, velitelství další násilný průzkum úplně zavrhl. V důsledku toho byla veškerá bojová aktivita Čechoslováků v několika následujících dnech a týdnech složena pouze z hlídkování a dělostřeleckých přepadů.

⁶⁷ KULKA, s. 172.

⁶⁸ PAVEL, Jiří. *F 2074 vypráví... Vzpomínky příslušníka československé obrněné brigády*. 1. vyd. Červený Kostelec. Pavel Mervart. 2010. s. 267.

Průběh hlídek, průzkumu a zimní boje v oblasti

Během listopadu a nástupu zimy, byli vojáci nuceni ve větší míře dbát na případné pokusy Němců, dostat se do jejich pozic během noci či brzy ráno. Němci často využívali taktiku udeř a uteč, díky které, v nočních hodinách, obsadili farmu nebo některý jiný strategický bod. Z tohoto objektu obránce vytlačili nebo je eliminovali. Poté nějaký čas objekt drželi a získávali informace o spojeneckých silách v jeho okolí. Ve chvíli, kdy nashromáždili potřebné poznatky, se stáhli a nastražili výbušná zařízení a miny. V případě, že to vojáci Wehrmachtu nestihli, spojenci zahájili protiútok, který většinou končil vítězně, zejména z toho důvodu, že nepřítel nebyl připraven na dlouhodobé držení budovy, a protože Čechoslováci, Britové a Francouzi spolupracovali, tak se mohlo stát, že protiútok FFI podporovaly tanky brigády a britské dělostřelectvo. Tuto taktiku začali používat později i Čechoslováci a to s mnohem lepšími úspěchy.

Situaci, během níž spojenci obsadili ztracenou farmu, nejlépe popisuje přímý účastník bojů: *„Je 6.45 ráno. Zatímco naši běží obloukem, aby se dostali na farmu od zadu, střílí na ní tanky a minomety. Němci zalézají, kryjí se, naši běží nepozorováni. Deset minut trvá naše palba. Vojáci čekají za farmou připraveni k výpadu. Je chladné ráno. Rozednívá se. Palba tanků trvá ještě nějakou chvíli po stanoveném čase. To už však jedna skupina vniká do prvního stavení a vyřazuje nepřátelský kulomet. Dva Němci jsou zabiti, dva zajati. Jiná skupina propátrává druhý barák. Nikdo v něm není. Teprve ve třetím jsou opět získáni čtyři zajatci. Výslechem bylo zjištěno, že ve sklepení domku se ukrývají další Němci. Několikrát byli vyzváni, aby se vzdali. Neodpověděli. A tak naši naházeli do každého nadějného otvoru granáty a trhaviny, zatímco do krytu byla vhozena časovaná nálož. Výbuchy otřásají farmou. Naši odcházejí. Zapalují stohy a kouřová clona kryje jejich ústup.“*⁶⁹

Vedle tohoto typu boje, probíhala hlídková činnost především podél břehů záplavových jezer, které byly pod kontrolou Čechoslováků. Většinou se Němci projevovali spíše pasivně, ale občas vyvíjeli vlastní bojovou iniciativu ve snaze zadržet československého zajatce a od něho získat informace o stavu spojeneckých sil a jejich morálce. Velice často k tomu chtěli využít čluny a různé loďky, zvláště

⁶⁹ BROD, Toman. *Na západní frontě: historie čs. vojenských jednotek na Západě v letech 2. světové války*. 2. vyd. Praha. Naše vojsko, 1965. s. 496.

v době, než jezero začalo zamrzat. Když byly tyto čluny odhaleny včas, začala nelítostná palba na jejich posádky, dokud nebyly zcela eliminovány. Brát zajatce ze člunů by stálo zbytečné životy československých vojáků, protože Němci vždy byli kryti z druhého břehu či ostrůvku jezera kulometem převážně typem MG34.

Vlastní metody průzkumu se od německých příliš nelišily, až na to, že se vojáci velmi často spoléhali na krytí několika kulometů, či části své vlastní jednotky, která zůstala na břehu.

Akce vyvíjené jak vojáky na straně spojenců, tak i na straně Němců, se tedy skládaly pouze z hlídek či bojového průzkumu metodou udeř a uteč. Tento stav věci trval až do zamrznutí jezer. Vzácné zpestření situace představovaly snahy zachraňovat piloty spojeneckých letadel sestřelených nad Dunkerque. Převážně se jednalo o bombardéry vracející se z bojů nad Německem. Jejich piloti často byli tak unaveni vzdušnými souboji, že zapomněli na osamělou německou výspu u Dunkerque. Spojenecké dělostřelectvo se sice snažilo eliminovat protiletadlová děla Němců, ale i tak občas nějaký zbloudilý letoun na svou chybu doplatil. Většinou posádka neměla moc štěstí, protože letoun spadl do moře nebo německých pozic, takže buď byla ztracena v boji, nebo padla do nepřátelského zajetí. Sestřeleného letce se většinou podařilo zachránit, pokud se k němu Čechoslováci dostali dříve než Němci.

Během jedné z hlídek, probíhajících během podzimu, se podařilo průzkumné jednotce ve východním sektoru nalézt opuštěný tank Sherman Firefly, který zde zanechaly kanadské jednotky.⁷⁰ Tank byl v dobrém stavu a byl opuštěn jen proto, že jej Kanadčané během bojů v oblasti nedokázali vyprostit. Díky tomuto nálezu brigáda částečně nahradila ztráty svých tanků Cromwell. Tento Sherman sloužil, vzhledem k nedostatku munice pro jeho dělo, pouze jako vyprošťovací stroj a do bojů téměř nezasáhl.

Když se 16. prosince 1944 v Ardenách dala německá armáda do poslední útočné operace na západní frontě, zastihla spojenecké jednotky nepřipravené.⁷¹ Po zjištění závažnosti německého útoku byla rychle zvýšena hlídková činnost a posíleny samotné hlídky. Tanky byly připraveny zabránit pokusu Němců v Dunkerque o průlom směrem k Ardenám. Německá posádka v Dunkerque ale takový rozkaz nedostala, a

⁷⁰ PROCHÁZKA, Ivan. *Tanky: Československá samostatná obrněná brigáda: 1943–1945*. Praha. Capricorn Publications, 2009. s. 64.

⁷¹ O NEILL, Richard. *2. světová válka*. Praha, Orbis pictis, 1993. s. 82.

tak i přes to, že její síla byla značná a díky tomu by německá ofensiva měla šanci uspět, zůstala v nečinnosti. Když 23. prosince začalo proti německým silám účinně zasahovat spojenecké letectvo,⁷² byla brigáda požádána o dělostřeleckou likvidaci protiletadlových děl nepřítele. Tento cíl se jí nedařilo splnit z důvodu nemožnosti účinného zaměření těchto děl a to jen díky tomu, že byla dobře kryta budovami a terénem. Jedinou velkou změnou oproti podzimu bylo snižování potravinových přidělů pro obležené Němce, které se občas projevilo i tím, že vedle snahy získávat zajatce a informace, se vojáci Wehrmachtu zaměřili i na pobrání všeho, čím si mohli vylepšit svůj jídelníček. Vlivem toho také klesala morálka Němců ve městě, a tak byl německý velitel viceadmirál Friderich Frisius nucen sáhnout k exemplárním trestům, jako bylo například oběšení německého námořníka na náměstí proto, že raboval a šířil poráženeckou náladu. Aby ještě pozvedl morálku svých mužů, snažil se viceadmirál získávat co nejvíce informací o vývoji války a předával je svým vojákům. Poté, co byl německý postup v Ardenském lese zastaven, se propaganda ve městě opět zaměřila na důraz, že vojáci chrání Německo a své rodiny.

Zbytek zimních měsíců probíhal v klidu. Jedinou výjimkou byla noc ze Silvestra 1944 na Nový rok 1945, kdy se brigádní tanky, děla i protiletadlové kanony zaměřily přesně na město a přímo o půlnoci, kdy končil rok 1944, vystřelila všechna děla naráz.⁷³ Německá odpověď nebyla žádná a tak se konec roku obešel beze ztrát na spojenecké straně. O případných německých padlých není z této noci nic známo.

Jedinou velkou změnou, která se na bojišti až do dubna odehrála, bylo to, že byl počátkem roku 1945 změněn Motorizovaný předzvědný oddíl na 3. tankový prapor. Ten byl složen z velitelské roty, tří tankových rot a čtyř tanků velitele tvořících podpůrnou četou. Jednotka byla doplňována hlavně příslušníky Wehrmachtu, kteří byli ochotni sloužit u brigády. Mimo bývalých německých vojáků dostala brigáda také velké množství vojáků, kteří zběhli od vládního vojska.⁷⁴

Mimo těchto změn organizace brigády se na bojišti nic významného neudálo. Mimo hlídkování a běžnou rutinu měly Československé jednotky dostatek času k doplňování stavů a opravě techniky.

⁷² SOMMERVILLE, Donald. *Druhá světová válka den za dnem*. 1. vyd. Plzeň. Mustang, 1995. 274 s.

⁷³ PAVEL. s. 276.

⁷⁴ FOUD. *Pplk. Sítek*. s. 10.

Duben 1945 a kapitulace německé posádky v květnu, konečný výčet ztrát

Během zimních měsíců si německé velení začalo jasně uvědomovat, že jeho situace začíná být bezvýchodná. Pokud se k jejich vojákům dostaly nějaké informace o vývoji na frontách, jistě to vojáky nepovzbudilo. A k těmto, pro obleženou posádku čím dál se zhoršujícím zprávám, se ještě přidalo další snížení přidělů potravin. V důsledku toho byli vojáci často nuceni zkoušet štěstí při přepadu spojeneckých pozic. Mimo to se také množily případy dezerce či rovnou kapitulace vojáků, aniž by vystřelili. Německé velení si tuto situaci jasně uvědomovalo a muselo danou situaci řešit něčím, co pozvedlo morálku. Touto věcí se nakonec vedle klasické propagandy stal i zcela nesmyslný plán útoku, který nemohl už vojákům nikterak pomoci z obležení. Tato akce dostala krycí jméno Blücher⁷⁵.

Tato operace byla několikrát odložena také z důvodu dezercí vojáků, kteří případnou hodinu či den útoku díky podlomené morálce vždy spojencům vyradili. Také v průběhu 9. dubna bylo velitelství brigády informováno o případném směru německého útoku. Major Türke velitel dunkerské Kampfschule⁷⁶ se ale rozhodl tentokrát podstoupit riziko a jeho risk vyšel. Vojáci Wehrmachtu získali velké množství zajatců, a to převážně Francouzů. Obsadili také továrnu Filature a dobře se v ní opevnili. Tuto budovu se spojencům do německé kapitulace nepodařilo obsadit a to ani při několika pokusech o protiútok. Hlavní obrannou doktrínou, kterou Němci při obraně objektu využívali, bylo to, že když je nepřítel dostatečně vzdálen obranným pozicím, tak zažádají do města o dělostřeleckou podporu, když je nepřítel na dostřel kulometů, tak ty jsou podpořeny zbraněmi pěchoty. Během protiútoků z 11. dubna měly československé jednotky velké ztráty a to i přičiněním francouzských jednotek. *„Při této akci zcela selhaly dvě podpůrné francouzské roty, které nejen že se nedržely bojového plánu, ale zahájily i palbu na Čechoslováky.“⁷⁷*

Hlavním důvodem velkých ztrát u Filature byla také pozice továrny, která se nacházela na malém kopci, okolo kterého byla rovina. Lepší podpora tanků byla znemožněna hlavně díky přesnému zaměřování německého dělostřelectva. Mimo toho se také Němci, během dlouhých měsíců obležení ve městě, naučili téměř

⁷⁵ Tato akce měla převážně jen význam pro morální stránku obránců. Strategická situace už nedovolovala Němcům dosáhnout větších úspěchů.

⁷⁶ Speciální kurz pro jednotky, které mají bojovou zkušenost, jednalo se především o úderné síly. Školila se zde taktika útoku a i sabotážních akcí v případě odloučení vojáka od jednotky a jeho uvěznění ve spojeneckých pozicích.

⁷⁷ PLACHÝ, s. 66.

nepozorovaně během noci rozmístit velké počty min. Velkou německou výhodou bylo také poškození stěn továrny díky předchozím bojům v oblasti. Často vojáci s puškou využívali prasklin ve zdech a snadno zabili útočícího spojeneckého vojáka, aniž by on byl schopen včas reagovat. Kulometná obrana okolí továrny byla na velice dobré úrovni a tak se tyto jarní boje staly noční múrou brigádního velení.

Během bojů o Filature přišla brigáda ve dnech 10. až 15. dubna o 50 mužů. Po těchto neúspěšných protiútocích další útočnou aktivitu směrem na továrnu nevyvíjeli. Po skončení bojů 18. dubna proběhla na jižním úseku obležení výměna zajatců. Spojenci získali zpět na svoji stranu 212 vojáků a 186 civilistů, převážně Francouzů, kteří i přes evakuaci civilních obyvatel zůstali v okolí města.

Po těchto krvavých bojích zavládl na bojišti klid, během kterého se žádné velké útočné akce neodehrály. Vše se vrátilo k hlídkování a případnému přepadávání předsunutých pozic. Morálka Němců vlivem postupně stále méně příznivých zpráv z bojů na východní i západní frontě byla podryvána ještě více než když se dozvěděli o porážce Ardenské ofensivy. Navíc zprávy přicházely nepravidelně a často si protiřečily. Oproti tomu u spojeneckých jednotek, včetně Čechoslováků, morálka stoupala a to hlavně díky očekávání brzkého konce války.

Všichni, civilisté i vojáci, u Dunkerqe si jen kladli otázku, kdy viceadmirál Frisius podepíše kapitulaci. Když 7. května 1945 ve francouzské Remeši podepsal Alfred Jodl kapitulaci německých vojsk na západě, znamenalo to, že do půlnoci 8. května dojde k ukončení palby i u Dunkerqe. Ráno 8. května skutečně palba ustala a viceadmirál Frisius začal chystat vše k německé kapitulaci. *„Dne 9. května v 9 hodin přijel viceadmirál Frisius v doprovodu svého pobočníka na velitelství Československé samostatné obrněné brigády. Přečetl si text kapitulace a beze slov ji podepsal.“*⁷⁸

Boj skončil a na nejvyšší věži Dunkerqeského přístavu zavlála vlajka Československé republiky. *„Do zajetí odešlo 354 německých důstojníků a 10 884 vojáků. Kořistí čs. brigády se staly také tři miniponorky v přístavu.“*⁷⁹

Mimo těchto ponorek bylo zajato ještě sedm dalších plavidel.

Vedle toho se dostalo do zajetí i 410 automobilů a 731 povozů s 998 koňmi. Posádka v Dunkerqe měla ještě stále k dispozici obrovské množství střeliva a také 21 tun zásob, což by jí umožnilo vydržet obléhání ještě další tři měsíce.

V pátek 11. května 1945 převzal operační sektor u Dunkerqe od generála

⁷⁸ EMMERT Odboj. s. 105.

⁷⁹ MAREK. s. 89.

Lišky do svého velení velitel 17th British Garrison Artillery brigádýr J. Waller, pod jehož velení přešli i ostatní britské a francouzské síly v oblasti. Tímto aktem mohla brigáda zamířit zpět na území Československé republiky.

Během nasazení Československé samostatné obrněné brigády došlo ke ztrátě 190 mužů v důsledku nehod či bojových akcí. Nejkrvavěji se zapsaly útoky z 28. října a 5. listopadu 1944, které mají na ztrátách podíl přes 40% a dalších 20% ztrát nastalo během dubna 1945. Mimo československých vojáků padlo také 79 Britů, 102 Francouzů. Německé ztráty činily 19 důstojníků a 500 vojáků.⁸⁰

⁸⁰ MARŠÁLEK, Zdenko. *Dunkerque: 1944–1945: ztráty Československé samostatné obrněné brigády během operačního nasazení ve Francii*. 1 vyd. Praha. Lidové noviny, 2011. s. 103.

Návrat na území předválečného Československa v roce 1945

Kombinovaný oddíl a jeho nasazení při osvobozování území předválečného Československa

Po skončení větších bojových akcí u Dunkerque v dubnu 1945 požadovali všichni příslušníci brigády na Ministerstvu národní obrany v Londýně a také u vrchního velitele spojeneckých vojsk D. D. Eisenhowera, aby byla jednotka použita při osvobozování předválečného československého území. To by vyžadovalo převést celou brigádu z britského velení pod americké a začlenit jí do Pattonovy armády probíjející si cestu Německem. Eisenhower tyto návrhy odmítl z obav, že by brigáda nemusela respektovat demarkační čáru. Místo toho dovolil, aby byl z brigády vyčleněn Kombinovaný oddíl o síle 144 mužů, který měl být symbolickou silou při osvobozování Československa. Tato jednotka byla začleněna do stavu 3. americké armády. Její složení bylo symbolické, obsahovala protiletadlovou baterii, která měla k dispozici 6 protiletadlových děl typu Bofors, tři brencarriery⁸¹ a čtyři polopásové transportéry M3 Halftrack. Mimo těchto vozidel měl oddíl k dispozici několik jeepů a nákladních automobilů. Kolona byla podpořena jednotkou motorizované pěchoty. Velitelem jednotky se stal, z rozhodnutí generála Lišky, podplukovník Sitek. Kombinovaný oddíl byl rozčleněn do dvou čet, přičemž první četa velel podporučík dr. Jiří Poláček. Druhá četa měla za velitele podporučíka Josefa Němce.⁸²

Dne 23. dubna 1945 vyrazil Kombinovaný oddíl od Dunkerque. Cesta byla dlouhá, než se dostal na území bývalé Československé republiky, musel projet přes Francii, Belgie, Lucembursko a Německo. Cestou projeli mnoha místy, která nesla stopy války. Ve Francii a Belgie to byla města Lille, Charleroi, Namur a Bastogne. Tato města nesla stopy bojů, nejvíce poznamenané bylo Bastogne, ale nebylo to nic proti zkáze v Německu. Tam musel oddíl projet městy Trevír, Mannheim, Würzburg a Bamberg. V Bambergu se vojáci Kombinovaného oddílu 27. dubna setkali s osvobozenými československými vězni. Cesta pokračovala přes města Bayreuth, Marktredwitz a Sickersreuth. Scény v těchto městech nejlépe vystihuje popis pamětníka: *„Podstatná část naší cesty do Československa vedla přes Německo a my měli možnost vidět převážně vypálenou krajinu. Hlavně města vypadala příšerně.*

⁸¹ Britský univerzální pásový transportér vybavený kulometem BREN.

⁸² FOUĐ. *Pplk. Sitek*. s. 10.

*Byla téměř srovnána se zemí. Spatřili jsme civilisty, kteří přežili, hlavně malé děti nebo staré lidi, co nebyli na frontě. Byli zdecimováni a jen se dál snažili žít vlastními životy, jak se v jejich situaci dalo. Koukali na nás jako na vítěze a na všech bylo vidět pocit porážky a ponížení že jejich velký národ prohrál válku.*⁸³

Během cesty Německem také padlo rozhodnutí, že až se oddíl dostane do Chebu, tak bude muset pomoci při zajištění pořádku. Dne prvního května kolem poledne vojáci Kombinovaného oddílu skutečně vstoupili na území předválečné Československé republiky nedaleko Chebu.⁸⁴ Na tomto místě nedaleko vesnice Pomezí u Chebu nechal velitel oddílu pplk. Sitek vztyčit stožár, na který v průběhu improvizované slavnosti vystoupala československá státní vlajka. Vojáci napochodovali do dvojřadu a pplk. Sitek přečetl prohlášení.

Téhož dne navečer oddíl dorazil do Chebu, který byl osvobozen před pouhými pěti dny Američany. Vojáci se ihned zapojili do kontroly města a zajišťovali československý státní majetek. Také pomáhali americkým vojákům při zřizování repatriačního střediska v místních kasárnách. Mimo to obsadili tiskárnu a nechali tisknout průkazky pro Čechy, kteří chtěli vojákům Kombinovaného oddílu pomáhat.

Po tomto ustálení situace v Chebu se oddíl vydal dále na cestu a 7. května se jeho vojáci dostali i do osvobozené Plzně. *„Ulice Plzně, jimiž projíždíme, jsou, jsou nabity, děvčata v krojích, občané nazdobeni trikolorami, fábory, prapory na každém domě a květiny, které padají na auta. Město jásá a českoslovenští vojáci stejně radostně odpovídají.*⁸⁵ Ihned po dosažení Plzně jednotka nabídla Američanům, že vyrazí na pomoc Praze. Američané se ale zachovali odmítavě a vydali striktní zákaz překračovat demarkační linii.

Proto byli po opuštění Plzně vojáci vysláni do Kyšic, kam dorazili 8. května. Zde pouze čekali na povolení vyrazit ku Praze, ale to nepřišlo. Ještě téhož dne malý konvoj sedmi vozidel vyrazil do Prahy bez vědomí velitelů. Do Prahy se dostali po překročení demarkační linie u Holoubkova. Tento malý konvoj dorazil na hřiště Lva v Košířích. Po oznámení pplk. Sitka Američanům, že část oddílu pronikla demarkační linií, uvolnili Američané jeho vojáky ze své podřízenosti. Dne 9. května vyrazil i zbytek Kombinovaného oddílu směrem na Prahu. Kombinovaný oddíl v Praze zůstal až do 11. května 1945. Poté se na přímý rozkaz sovětského velení musel vrátit do oblasti

⁸³ KRISTEK, Gabriela. *A marš mi hrál zvuk děl*. 1. vyd. Ústí nad Orlicí. Oftis. 2009. s. 73.

⁸⁴ BROFT, Miroslav. *Vojenské dějiny Československa: Díl IV. 1939–1945*. 1. vyd. Praha. Naše vojsko, 1988. s. 714.

⁸⁵ FOUD. *Pplk. Sitek*. s.13.

amerického působení.

Z Prahy se oddíl ale nevrátil do Kyšic, ale do Horní Břízy. Zde setrval až do 18. května, kdy do Plzně dorazil První konvoj Samostatné brigády. Během čekání na zbytek brigády se oddíl v Horní Bříze podílel na hlídkové činnosti. Jeho vojáci také pomáhali místnímu obyvatelstvu, převážně materiálně.

Přesun brigády od Dunkerque na území předválečného Československa

Dne 9. května 1945 skončilo sedmiměsíční obléhání Dunkerque. S koncem obléhání nastal i konec úkolu brigády. Po zajištění všeho potřebného ve městě a jeho okolí vyrazila Československá samostatná obrněná brigáda 12. května směrem k osvobozenému území bývalého Československa. Vojáky čekal dlouhý průjezd severní Francií, Lucemburskem a Německem. „Do pohybu se postupně dalo na 6 200 mužů, 230 obrněných vozů a transportérů, 1 300 nákladních a osobních vozidel, 96 děl a minometů a také mohutný proud tahačů vezoucích na podvalnicích 300 tanků typu Cromwell, Challenger⁸⁶ a M5A1 Stuart. Pro usnadnění přesunu dlouhého 1000 km byla brigáda rozdělena na dva konvoje.“⁸⁷ Do Plzně osvobozené americkou armádou vojáci přijeli 18. května směrem od Rozvadova.⁸⁸ Zdejší obyvatelstvo je vítalo snad ještě bouřlivěji než příslušníky kombinovaného oddílu. Toto veselí také dokládají novinové články místního tisku. Jako jedny z prvních novin toto zachytil deník Nový den. V článku s názvem „Konečně na vytoužené české půdě“, jsou uvedeny informace, vztahující se k setkání reportéra deníku v Plzni na náměstí Republiky se dvěma příslušníky Československé samostatné obrněné brigády. V rozhovoru s oběma vojáky byla od novináře položena otázka, proč brigáda obléhala i nadále Dunkerque a nejela s Americkou armádou osvobozovat Čechy. Jako odpověď se mu dostalo vylíčení o tom, jak byli vojáci brigády zklamáni nemožností převelení celé jednotky pod Americké velení z důvodu nemožnosti logisticky zajistit celou brigádu pro tento úkol, proto také obhajoval vznik kombinovaného oddílu jako nejlepší možnou variantu působení příslušníků brigády při osvobozování vlasti.⁸⁹

Takovéto články vyvolávaly ještě větší vlny oslav vojáků ve městě. V Plzni se brigáda zdržela jen chvíli, ale za to jí oficiálně ve městě uvítal generál A. Liška. Do 29. května 1945 brigáda prováděla strážní službu ve více než 40 obcích na demarkační čáře a očekávala povolení k vjezdu do Prahy. Zde se také k brigádě opět připojil Kombinovaný oddíl. Dne 29. května přišlo povolení k cestě do Prahy a slavnostně vyzdobená technika vyrazila na pražský Vypich. Zde se zúčastnil

⁸⁶ Jednalo se o upravený tank Cromwell s věží a dělem experimentálního tanku TOG II. Tyto stroje brigáda dostala u Dunkerque výměnou za opotřebované Cromwelly a Sherman.

⁸⁷ FOUDEK, Karel Vojáci zapomenuté brigády, 1. vyd. Chanovice. Typos. 2006. s. 18.

⁸⁸ ČAPEK, Jaromír. *Bojovali za Československo: příběh bratrů Bernasových v čs. Odboji*. 1. vyd. Brno. CPRESS, 2012. s. 258.

⁸⁹ Konečně na vytoužené české půdě. *Nový den*, 20. 5. 1945. s. 3.

prohlídky pro slavnostní vyčlenění 30. května 1945 i prezident E. Beneš. „Poté se vojáci i technika vydali do pražských ulic k slavnostnímu defilé.“⁹⁰

⁹⁰ FOUĐ. *Pplk. Sítek*. s. 18.

Přetvoření jednotky a její zánik

Na počátku června 1945 byla někdejší československá samostatná obrněná brigáda přetransformována na 1. československý tankový sbor, složený z 11., 12. a 13. tankové brigády, základem každé této nově vzniklé brigády byl tankový prapor někdejší československé jednotky. Zhruba do poloviny července 1945 byl sbor technicky jištěn britskými dodávkami, pohonné hmoty a proviant, především pak velké množství potravin, dodávaly až do konce srpna 1945 jednotky US Army. Po patnáctém září 1945 byl 1. československý tankový sbor rozpuštěn a jednotky byly přesunuty na různá místa Československa.⁹¹ Také proběhla částečná demobilizace a zkušené veterány často nahrazovali dobrovolníci. Mimo to byl generál Liška díky Klementu Gottwaldovi odvolán z funkce a převelen na pozici velitele Vysoké školy vojenské v Praze. Vedle toho, že hlavní představitel jednotky byl odsunut mimo generální štáb znovuvybudované armády, byly také tanky britského a amerického původu nahrazeny sovětskými. Vlivem skutečnosti, že se bývalé tanky brigády příliš lišily od tanků ze SSSR, bylo rozhodnuto o jejich sešrotování. Takto přestala původní Československá samostatná obrněná brigáda existovat jak fyzicky tak i symbolicky.

⁹¹ FOUĐ, Karel Vojáci zapomenuté brigády, 1. vyd. Chanovice. Typos. 2006. s. 23.

Závěr

Cílem této práce bylo objasnit důvody, proč nebyla Československá samostatná brigáda nasazena do žádné větší bojové akce, nebo alespoň ve větší míře nezasáhla do osvobození své vlasti v dubnu a květnu 1945. Hlavním důvodem, proč nebyla československá obrněná brigáda využita v plné míře, bylo zejména složité zásobování, kvůli, pro československé vojáky, nevhodnému rozmístění britských a amerických jednotek na západní frontě. Zásadní problém spočíval v tom, že mezi hlavním proudem britských sil a Čechoslováky procházela americká armáda a z toho důvodu bylo dost nesnadné zásobovat Čechoslováky municí a obecně těmi zásobami, které potřebovali, a které byly, obdobně jako ruční zbraně a těžká technika britské provenience.

K dalšímu důvodu, proč vojáci dostali za úkol pouze bránit Němcům v Dunkerque v jakýchkoliv bojových akcích, byla ta skutečnost, že na rozdíl od polských jednotek pod britským velením, neměla Československá samostatná obrněná brigáda dostatečný přísun vojáků ze školicího střediska. Tato skutečnost se projevila i ve velikosti jednotek brigády, které dosahovaly pouze minimálních početních stavů pro bojové nasazení. Navíc, aby brigáda mohla v budoucnu nahrazovat ztráty, bylo třeba přijímat i zajaté Němce, kteří projevíli zájem sloužit v československé jednotce na západě a zároveň byli předválečnými občany Československa. Problém byl také s přesunem velení od britských sil k americké armádě, která se ke konci války už probíjávala k hranicím předválečné Československé republiky. Tato skutečnost se projevovala hlavně nedůvěrou Američanů v bojové kvality československé jednotky, která z jejich pohledu, byla vlastně pouze hlídacím psem obklíčených Němců, kteří navíc byli obklíčeni Brity a ne Čechoslováky. Částečně se také k tomuto důvodu patrně připojil strach spojeneckého velení z toho, že československé jednotky na západě měly největší podíl vojáků německé národnosti.

Hlavním úkolem jednotky tedy zůstalo čekat na kapitulaci německé posádky v Dunkerque, která se odmítala i v takto beznadějně situaci vzdát. Po té, co US Army dosáhla bývalých československých hranic, bylo na naléhání vojáků povoleno poslat symbolické síly pro osvobozování a zabezpečování československého území. K tomuto úkolu byl vytvořen nepočtený Kombinovaný oddíl

složený hlavně z protiletadlové jednotky a směsice několika vojáků zbylých částí brigády. Toto složení nebylo nejšťastnější volbou vzhledem k plánovanému hlídkování u demarkační linie. Vojáci by místo protiletadlových děl potřebovali tanky. Po průjezdu Plzní zaujal kombinovaný oddíl pozici na demarkační linii, kde čekal na příjezd zbytku brigády.

Po vypuknutí Pražského povstání, se u oddílu množily žádosti na americké velení, aby jednotka mohla zasáhnout. To však bylo zamítnuto v obavě před sovětskou reakcí, ale to nezabránilo některým jeho členům se do Prahy dostat, kde se mnoho pražanů divilo, jak se k nim dostali vojáci ze západu. Tito vojáci ale museli být na žádost Sovětů odvoláni a tak ani tento výpad do hlavního města nepřinesl bojový podíl na osvobození bývalé Československé republiky. Jedinou z příležitostí k boji byl boj proti zbytkům německých sil skrývajících se různě po lesích a odmítajících kapitulovat, jednalo se převážně o příslušníky jednotek SS či jiné válečné zločince, kteří měli strach ze spravedlnosti či pouze o vojáky natolik zfanatizované, že stále věřili ve vítězství. Tyto různě roztroušené jednotky se nepříliš efektivně snažily pomocí partyzánské taktiky škodit československým státním orgánům i vojákům.

Po stabilizaci situace v Československu byla jednotka přetvořena dle sovětského vzoru, čímž byly ztraceny měsíce výcviků a bojové efektivity brigády. Po nahrazení britských tanků sovětskými tanky T-34 jich již nebylo potřeba a tak byly sešrotovány, v tomto případě to byl ovšem velký kvalitativní posun Československých obrněných sil. Posléze na nátlak komunistů byla část velitelů přeřazena na méně důležitá místa armády. Toto byl jasný signál pro některé vojáky, kteří přešli raději do emigrace. Po událostech února 1948 nastala vlna perzekucí, která se dotkla i vojáků bývalé Československé samostatné obrněné brigády. Emigrace těchto vojáků byla usnadněna i tím že část z nich už navázala vztahy s britskými vojáky a civilisty. Díky tomu byl jejich odjezd do Velké Británie velmi usnadněn.

Zdroje

Prameny

Č.356/1577/V. roč. Naše Noviny, 21. 1. 1945. s. 1.

Konečně na vytoužené české půdě. *Nový den*, 20. 5. 1945. s. 3.

Literatura

1. BENEŠ, Edvard. *Paměti. [Část II], Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství.* 2. vyd. Praha. Orbis, 1948. 518 s.

2. BROD, Toman. *Na západní frontě: historie čs. vojenských jednotek na Západě v letech 2. světové války.* 2. vyd. Praha. Naše vojsko, 1965. 609 s.

3. BROFT, Miroslav. *Vojenské dějiny Československa: Díl IV. 1939–1945.* 1. vyd. Praha. Naše vojsko, 1988. 792 s.

4. CÍLEK, Roman. *Hrdinové Československa: ve smrti dvou světových válek: rok 1914–1945.* 1. vyd. Praha. Naše vojsko, 2011. 405 s.

5. ČAPEK, Jaromír. *Bojovali za Československo: příběh bratrů Bernasových v čs. Odboji.* 1. vyd. Brno. CPress, 2012. 296 s.

6. ČEJKA, Eduard. *Československý odboj na západě. 1939–1945.* 1. vyd. Praha. Mladá Fronta. 1997. 534 s.

7. *Československá armáda 1939 – 1945 (Plány a skutečnost),* 1. Vyd. Praha. Ministerstvo obrany ČR, 2002. 236 s.

8. DUBEN, V. *Na všech frontách. Čechoslováci ve 2. svět. Válce.* 1. vyd. Praha, Melantrich, 1992. 331 s.

9. EMMERT, František. *Československý zahraniční odboj za 2. světové války na západě.* 1. vyd. Brno. CPress, 2012. 112 s.

10. EMMERT, František. *Druhá světová válka: Češi a Slováci.* 1. vyd. Brno. Computer Press. 2007. 64 s.

11. FENCL, Václav. *Československá armáda ve Velké Británii. 1., 1. Československá smíšená brigáda (1940–1941), Československá samostatná brigáda (1941–1943), Československá samostatná obrněná brigáda (1943–1945)*. 1. vyd. Praha. MV & H, 2003. 100 s.
12. FOUĐ, Karel. *Muži Pplk. Sítka*, 1. vyd. Kyšice. Obec Kyšice. 2008. 22 s.
13. FOUĐ, Karel. *Vojáci zapomenuté brigády*, 1. vyd. Chanovice. Typos. 2006. s. 21.
14. HOLUB, Ota. *Československé tanky a tankisté*. 1. vyd. Praha. Naše vojsko, 1980. 343 s.
15. HUŇÁČEK, Pavel. *Od Dunkerque přes Cheb a Plzeň do Prahy*. 1. vyd. Brno. Bonus A, 1997. 139 s.
16. JAMBOR, Tomáš. *Československá samostatná obrněná brigáda*. 1. vyd. Praha. Capricorn Publications, 2011. 315 s.
17. KRISTEK, Gabriela. *A marš mi hrál zvuk děl*. 1. vyd. Ústí nad Orlicí. Oftis. 2009. 111 s.
18. KULKA, Erich. *Židé v československém vojsku na Západě*. 1. vyd. Praha. Naše vojsko, 1992. 254 s.
19. MAREK, Jindřich. *Příběhy starých battledressů: zapomenuté příběhy o statečnosti českých vojáků*. 1. vyd. Cheb. Svět křidel, 2001. 237 s.
20. MARŠÁLEK, Zdenko. *Dunkerque: 1944-1945: ztráty Československé samostatné obrněné brigády během operačního nasazení ve Francii*. 1. vyd. Praha. Lidové noviny, 2011. 575 s.
21. MONTGOMERY, Bernard Law. *Paměti polního maršála*. 1. vyd. Praha. Svoboda-Libertas, 1993. 469 s.
22. O NEILL, Richard. *2. světová válka*. 1. vyd. Praha, Orbis pictis, 1993. 108 s.
23. PAVEL, Jiří. *F 2074 vypráví... Vzpomínky příslušníka československé obrněné brigády*. 1. vyd. Červený Kostelec. Pavel Mervart. 2010. 357 s.
24. PLACHÝ, Jiří. *Kříže a hvězdy od Dunkerque: černá kniha Čs. samostatné obrněné brigády 1944–1945*. 1. vyd. Cheb. Svět křidel, 2011. 330 s.
25. PROCHÁZKA, Ivan. *Dunkerque: válečný deník Československé samostatné obrněné brigády (říjen 1944 - květen 1945)*. Praha. Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2006. 204 s.

26. PROCHÁZKA, Ivan. *Tanky: Československá samostatná obrněná brigáda: 1943–1945*. 2. vyd. Praha. Capricorn Publications, 2009. 84 s.
27. SOMMR, Josef. *Od Tobrúku do Plzně*. 1. vyd. Praha. Naše vojsko, 1992.
28. SOMMERVILLE, Donald. *Druhá světová válka den za dnem*. 1. vyd. Plzeň. Mustang, 1995. 319 s.
29. STAFFORD, David. *Deset dní do dne D: poslední hodiny před spojeneckou invazí do Evropy*. 1. vyd. Praha. BB art, 2004. 363 s.
30. SVOBODA, Zbyšek. *Naši vojáci v zahraničí*. 1. vyd. Praha. Generální štáb Armády České republiky, 1994. 32 s.
31. ZAVADIL, Blahoslav. *Nebyli jsme svatí ... : Vzpomínky příslušníka československé zahraniční armády na válečná léta 1939 – 1945*. 1. vyd. Brno. Jota. 1996. 160 s.
32. ŽUK, Aleksandr Borisovič. *Revolvery a pistole*. 3. vyd. Praha. Naše Vojsko. 2003. s. 198.
33. ŽUK, Aleksandr Borisovič. *Pušky a samopaly*. 2. vyd. Praha. Naše vojsko. 2004. 238 s.

Resumé

Československá samostatná obrněná brigáda si v rámci svého působení pod britským velením získala značnou prestiž, ať už díky začlenění vojáků z Blízkého východu do jejích struktur, tak i díky úspěšnosti jejích vojáků během výcviku. Přestože měla výrazně nižší stav, dokázala mnohdy při cvičení překonat své britské protějšky. Ještě během pobytu brigády ve Velké Británii se podařilo vyřešit problém antisemitismu a komunistické propagandy v rámci jednotky. Dalším problémem byl nadbytek důstojníků a jejich dlouhá dislokace na Britských ostrovech. To vyřešili různé výcvikové kurzy, kde si nadbyteční důstojníci zopakovali činnost vedle svých vojáků a tak se odstranila hodnostní nerovnost v rámci jednotky. Největší poctou pro vojáky byla návštěva prezidenta Edvarda Beneše, čímž brigáda dostala definitivně punc vojenského útvaru reprezentujícího londýnskou vládu. Během srpna 1944 se brigáda přesunula do Francie, kde byla začleněna do Montgomeryho 21. skupiny armád. Jednotka ještě dokončila výcvik v prostoru Falaise a poté, co německá posádka v Dunkerque odmítla kapitulovat, převzala brigáda sektor po spojeneckých jednotkách a měla za úkol donutit nepřítele kapitulovat. V této činnosti se nejvíce zaměřila na násilný průzkum, který využívala především během dvou významných bojových akcí z 28. října a 5. listopadu 1944. První z těchto akcí znamenala velký úspěch, ale následující zničila naděje donutit Němce ke kapitulaci vojensky, a tak brigáda působila hlavně propagandou. Velká eskalace bojů nastala až v dubnu 1945, kdy se Němci ze zoufalství rozhodli pro útok, při němž zaznamenali nečekaný úspěch. Ale tou dobou si už Američané probíjeli cestu k bývalému Československu, a tak sílila touha vojáků podílet se na osvobození vlasti. K tomu byl vyčleněn kombinovaný oddíl reprezentující brigádu jako celek. Vyrazil směrem na západní Čechy. Po příjezdu do Plzně byl vyslán hlídat demarkační linii. Po aktu kapitulace byl sektor předán britským a francouzským silám a zbytek brigády vyrazila do osvobozeného Československa. Po příjezdu se jednotka spojila s Kombinovaným oddílem a dne 30. května 1945 udělala přehlídku v samotné Praze, po níž byla vyřazena ze služby. Vlivem SSSR byla brigáda transformována dle sovětského vzoru na armádní sbor a po 15. září definitivně rozpuštěna. Po únoru 1948 byla velká část vojáků vystavena represím a někteří zvolili emigraci.

The Czechoslovak independent armoured brigade under the British command gained high reputation, thanks to both incorporating the troops from the Middle East to its structures as well as its soldiers being successful during training. Although it had a considerably lower number of personnel, it often managed to overpower their British counterparts. Already during the stay in Great Britain more the problems of antisemitism and Communist propaganda were solved. Another problem was the excessive number of officers and their long dislocation in the British Isles. To solve this, redundant officers attended various training courses alongside their troops and so the rank inequality within the unit was eliminated. The highest appraisal for the soldiers was the visit of President Edvard Beneš which confirmed the military unit to be a hallmark representing the London government.

In August 1944, the brigade moved to France and integrated into Montgomery's 21st Army Group. The unit finished the training in the area of Falaise and, after a German platoon in Dunkerque refused to surrender, the brigade took over the sector left by the Allies with the aim of making the enemy surrender. In this activity the brigade relied mainly on force reconnaissance which was used during two significant combat actions on 28th October and 5th November 1944. The first action was a huge success, while the following one destroyed the hopes of making the Germans surrender militarily. Therefore the brigade focused mainly on propaganda. In 1945, the fighting escalated as the Germans decided to attack out of despair and they succeeded unexpectedly.

However, by this time the Americans had been already fighting their way to the former Czechoslovakia, which enhanced the desire of soldiers to participate in the liberation of their homeland. For this purpose a combined section representing the brigade as a whole was composed and directed towards West Bohemia. After its arrival in Plzeň, it was sent to guard the demarcation line.

After the capitulation the sector was committed to the British and French forces and the rest of the brigade went to the liberated Czechoslovakia. After the arrival, the unit was associated with the combined section and on the 30th May 1945 paraded directly in Prague, upon which it was removed from service. Under the influence of the USSR the brigade was transformed into army corps according to the Soviet model and after the 15th September it was dissolved for good. After the

changes of February 1948 many soldiers became the victims of repression, some choosing emigration instead.